

Bu Kur'an Bu da Hadis

Nureddin Yıldız'ın "Hadislerle Diriliş" (123.) dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Müslüman olarak yaşayıp ahirete, Rabbimizin cennetine gitmek istiyoruz: Müslümanlığımızın özeti budur.

Bunun nasıl olacağını Rabbimiz tayin etmiş, Kur'an göndermiş ve Peygamber aleyhisselamın örneğiyle yaşanmasını istemiştir.

Müslümanlık net şekilde tarif edilecekse Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem gösterdiği Kur'an'dır. Eğer "Peygamber aleyhisselamın gösterdiği Kur'an" yerine "sadece Kur'an" veya "sadece Peygamber" anlayışını oturtur yani Resûlullah'ın Kur'an'ı örneklendirmesini Kur'an'dan ayırarak olursak, bu sonuçta bizim, Allah'ın istediği Müslümanlığı yaşamakta gerekli enerjimizi dağıtır. İlla Kur'an olacaktır zira Kur'an'a iman ettik, illa Peygamber aleyhisselam Kur'an-ı Kerim'i öğretecek, örnekleyecek, kontrol edecektir.

Bu anlamda, ilk Müslüman olan Ebu Bekir radiyallahu anh ile son Müslüman Ahmet-Mehmet arasında bir fark yoktur. Bu şekilde iman ediyor, böyle ölmek ve Rabbimizin huzuruna çıkarılmak istiyoruz.

Kur'an-ı Kerim'i Resûlullah aleyhisselatu vesselamın bize nasıl pratiklediğine dair bir örnek zikretmeliyiz. Bu konuyu ele almamız bir tefsir veya hadis dersi tonunda değil de bir hadis-i şerifin Kur'an-ı Kerim ile bir araya getirdiğimizde nasıl hayat kurtardığını ve Resûlullah aleyhisselamın örneğinin üzerimizde ne işe yaradığının oldukça basit bir tespiti şeklinde düşünülmelidir.

Birçok Müslüman'ın ezbere bildiği Tekasür suresi şu sekiz ayetten müteşekkil, kısa bir bölümdür:

أَهْلَاكُمْ التَّكَاتُرُ حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ثُمَّ لَتَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

"Biriktirme arzunuz sizi oyalıyor. Siz mezarlara geldiğiniz hâlde bu oyalanma içindediniz. Böyle değil, bir gün gerçeği öğreneceksiniz. Tekrar bilin ki bir gün gerçeği öğreneceksiniz. Keşke önceden iyice bilseydiniz. Cehennemi gördüğünüz zaman ki muhakkak göreceksiniz, o gün size elinizdeki nimetler sorulacaktır."

Bu surenin ihtiva ettiği mana şayet hadis-i şeriflerden ve Resûlullah aleyhisselamın örneklendirmesiyle desteklenmezse, Ebu Cehil'e hitap eden ve kıyamete kadar gelecek diğer Müslümanlar ile fazla bir ilgisi bulunmayan bir içeriğe dönüşür. Ebu Cehil ve kafadarlarının tavırlarını anlatan ayetleri esasen 'insan karakteri' ve doğal olarak Ebu Cehil dışındaki insanlarla da ilgili bir durumu anlattığı şeklinde anlamak zorundayız.

"Böyle değil, bir gün gerçeği öğreneceksiniz" ayeti, insanın mezarın dışındayken övündüğü şeylerin mezardayken övündükleri şeyler olmayacağını haber veriyor. Diğer bir mana ile de insanların neredeyse mezarlıklardaki 'varlıklarının' çokluğu ile övünecek bir gaflet düzeyinde oluşlarından söz ediliyor. Toprakta çok ölüsü bulunan sülale olmakla dahi övünmesine, övünmenin bu derece ilerletilmesine işaret ediliyor. Mezarlığın belli bölümlerinin kendi ailesine ait olduğundan bahsedilmesi ne yazık ki çevremizde rastladığımız bir söylemdir. Bayramlarda köyüne gidiyor olmayı da birçok insan, "dedelerimizin mezarları orada" cümlesiyle açıklar.

İnsanın oldukça eski bir hastalığına, "bir liram yetiyor" değil "bir liram daha olsun" mantalitesine işaret eden bu sure-i celile, bir evin yeteceğini bildiği hâlde ikinci ev peşinde koşması âdeti olan

insanın elindeki nimetten fazlasının peşinde koşmaya ama hesabını düşünememeye alışmasından bahsediyor.

Allah'ın hesabı sorulacak nimetler olarak verdiği imkânları daha fazla hatta sınırsız biçimde kullanma arzusunun sonunda hangi noktaya varacağı, neye mal olacağı ile ilgili bu arzu insanın geninde vardır. Eğer bu arzu insanda olmasaydı insanlık bugün yedi milyar olamayacağı gibi harika teknolojiler de geliştiremez, uzaya gitme hırsı taşıyamazdı. 'Çok olsun' arzusu çoğalan nesli ve uzaya gidecek araçlar geliştirmeyi tetiklemiştir. Bu arzudur ki tarıma elverişsiz zeminlerde bağlar-bahçeler oluşturulabilmiştir.

Esasen ayıp bir şeyden söz ettiğimiz söylenemez, bu Rabbimizin içimize koyduğu bir duygudur. Fakat bunun hesabı sorulacak nimetlerden biri olduğunu unutmak kâfir hastalığıdır. Aynı "biriktirme arzunuz sizi oyuyor" ayeti Abdurrahman ibni Avf'ın elindeki zenginlik için geçerli değildi, zekâtını veriyor ve infak ediyor, mallarıyla uğraşmaktan dolayı namazdan geri kalmıyordu. Helal kazanıp helal yaşamak bu ayete muhatap olmamaktı, bunu biliyordu.

Sorunun kaynağı, malın ve nice nimetin çokluğunda değil az bile olsa nimetin hesabının sorulacağını unutmaktadır. Rabbimiz bunun için ayetlerde hesabı da hatırlatmaktadır.

Bahsedilen bu hastalığın en doğal örneği Karun üzerinde sergilenmiştir. Onu anadan doğma kızıl kâfir sanma hatasına düşmemek gerekir, önceleri İsrailoğulları'ndan bir fert imiş ve firavun onu bir iki 'ihale' ile kendi yanına katınca işin tadını almış. Sonunda öyle bir zenginliğe ulaşmış ki hazinesindeki kasaların anahtarlarını bir katile kalabalığında develer taşırmış. Abartma ve çok edinme, hesabının olacağını unutmaya hastalığının insanoğlu üzerindeki en bariz örneği böylece Karun olmuştur. Ve yeryüzünde Karun kadar malı olmasa da Karun hırsı taşıyan milyonlarca insan yaşar.

Tabii ki bu 'tekâsür' arzusunu para, arsa, bina etrafında düşünmek konuyu eksik bırakır. Koltuk da gayet büyük hırslar üreten bir şehvet taşır. Toplumun herhangi bir kesiminde veya sahnesinde fors oluşturan duygunun da 'tekâsür' ile yakın alakası vardır. Kimi insanlar "çok değerli birisiniz, maşallahıksınız" cümlesini biriktirmeye çalışır. Sporçudur, alkıştan ve manşet olmaktan hoşlanır. Bu biriktirme hırsı erkekte, kadında, delikanlıda, yaşlıda farklı izlerle sürüp gider. Neticede herkesin biriktirme arzusu illa vardır.

İbnü'l-Cevzî, *Telbisü İblis* adlı eserinde şeytanın insana nasıl tuzaklar kurabileceğini anlatır, değerli ve orijinal örnekleri olan bir kitaptır. Eserde verilen örneklerden biri de âlimlerin talebe sayısını çok görme arzuları üzerinden insan hırsının hareketlenmesidir. Âlim, Resûlullah aleyhisselamın vekilidir ve onun Kur'an'ını anlatıp yine onun sünnetini öğretir. Bu durumda onun esasen "bugün derse kaç kişi geldi" şeklinde bir derdi olmaması gerekir. Veya Twitter takipçilerindeki sayı artışıyla övünmemesi lazımdır. Âlimin talebe-takipçi fazlalığı arzusu, futbol takımlarının stadyuma doluşan taraftarlarının çokluğundan keyiflenmesi gibi bir şey değildir, âlimde kitle toplama arzusu değil kitleleri Allah'a ulaştırma arzusu olur.

Âlimlerin şeytan tuzağına düşme konularından biri olarak bu meseleyi gören İbnü'l-Cevzî, âlimin bir kere sayılara takılmaya, sayıların peşinde olmaya başlayınca artık ağa takıldığını söyler. Dolayısıyla 'tekâsür' sadece para biriktirme ya da arsa tapusu yığmadan ibaret olmayıp manevî sorumluluklar alanını da kapsar.

Gerçi az çok âlim olana şeytan böyle bir konuyu da kıvırtabilir. Mesela "takipçin olmuşlarsa vergi toplamıyorsun ya onlardan canım!" diye telkin ederek "daha çok insana ayet-hadis dinletip Allah'ın dinini ulaştırma" kılıfı altında meşrulaştırmayı hedefler. Muhammed ibni Sirin, etrafında fazla toplanan ve soru sormak için bekleyen, "efendim" hitabıyla yaklaşanları gördükçe bu surenin ilk ayetine muhatap olmaktan korkarmış. Zira sevgi yığılmasının da bu ayete muhatap olmayı gerektiren

bir durum olduğunu düşünürmüş. Bu durum ‘tekâsür’ kelimesini düşünmemiz gereken derinliği yansıttığı gibi İbni Sirin gibi büyük bir kafanın tefekkürünü de ortaya koyar.

Gazalî'nin *İhyâu Ulûmi'd-Din* adlı eseri de bu hususlarla alakalı okurunu bilgilendiren önemli bir kaynaktır.

Yine ilim bahsinde şöyle denmiştir: İlim talebesinin bilmesi gereken günlük zarurî meseleler varken, müçtehitler arasında tartışılan ve ayrıntı denebilecek konularla uzun uzadıya uğraşması da tekâsür konusuna dâhil edilmiştir. Bilhassa Gazalî'nin bu konudaki nasihatleri ileri derecededir. Zenginlerin ahiretlerine yaramayacak şekilde biriktirdikleri için mal biriktirdikçe helak olmaları gibi ilim talibinin de bulunması gereken noktanın ötesine ilgi fazlalığından dolayı taşınması ve şımarması, popüler olmanın getirdiği kayma riskinin doğmasına karşı dikkatli davranması lazımdır.

Din adına pek bir şey bilmeyen bir ilim talebesinin uğraştığı meselelere, dersine gittiği âlimlere sorduğu konulara baktığınızda İmam Malik ile İmam Şafiî arasında bir münazaraya şahit olduğunuzu sanırsınız, adeta maşallahlık bir durum! Hâlbuki hayatta pratiği olmayan, kimsenin karşısına çıkmayacak bir mevzudur konuşulan. İşte bu da talebeliğin tekâsürüdür ki insanın bir hattı bulunduğu hâlde beş telefon almasına benzer.

İşe yarar ilim birikimiyle meşgul olması gerekirken gereksiz ilim biriktiren bir talebe, “o gün size elinizdeki nimetler sorulacaktır” ayetinin muhatabıdır. Ömrünü menkıbeler anlatmakla geçiren ve ilmîni doğru yönlendirmeyen, farz ilimler beklerken lüks alanlara yatırım yapan, her gün Kur’an okumaya vakit bulamayan ve ilmihâl bilgilerini öğrenmeyi düşüklük sayan biri bir kilo portakal olarak kabuklarını yiyip içini bekletene benzer.

Velhâsıl her insanın kendi uğraşı cinsinden bir tekâsürü olması mümkündür; Karun mal sahibi olduğundan zenginliği onun tekâsürüne sebep olmuştu, talebenin de biriktirip işlerlik kazandırmadığı ilmi tekâsür sebebine dönüşebilir. Bu gereksiz koleksiyonerlik emeğin, imanın, ibadetin ve emellerin israf edilmesidir.

Buharî’de 6412. hadis-i şerif meşhur olmakla beraber Tekâsür suresinin tefsiri şeklinde de anlaşılmaya müsaittir. Resûlullah aleyhissalatu vesselam şöyle buyuruyor:

نِعْمَتَانِ مَغْبُوتٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

“İki nimet vardır ki insanların çoğu bu konularda aldanmaktadır: Sağlık ve boş vakit.”

Muhammed ibni Sirin, etrafında insan sevgisinin gereksiz çoğalması yani tekâsüründen korkmuştu. Talebe için tekâsür durumu ise yan konulara, gereksiz ayrıntılara ve şâz örneklere dalmak ve Kur’an-ı Kerim ile zorunlu fikhî meselelere ayrılacak vakitten kırpma ile gerçekleşme ihtimali taşıyordu. Bu hadis-i şerif ile Tekâsür suresini birleştirerek anlamaya çalıştığımızda, Allah Teâlâ’nın biriktirilen eşyanın çarçur etmek manasına geldiğini buyurmasının ardından, Resûlullah aleyhissalam adeta surenin tefsiri mahiyetinde bu hadisiyle müminleri uyarmakta ve çarçur edilecek eşya konusunda en kritik başlığın sağlık ve boş vakit olduğunu örneklemektedir.

Bütün müminler ama özellikle genç insanlar için buluş çağından itibaren biriktirilen sağlıklı saatler ve harcanan boş vakitler, “o gün size sorulacaktır” kabilinden değerlendirilecektir. Kırk yaşındaki bir mümin, ahirete imanındaki samimiyetten şüphesi olmayacağına göre, ömrünü harcadığı boşlukları düşünmek için bu sure-i celileden daha iyi ikaz fırsatı bulamaz. Kur’an-ı Kerim’in kısa surelerinden olduğu için çocukken ezberlenen bölümlerden bu ayetler demeti kâfirlere ve müminlere aynı anda hitap etmektedir.

*

Peygamber aleyhissalatu vesselamın bir sureyi açıklayan mahiyette anlaşılabilir bu hadis-i şerifi, aynı minvalde manalandırılabilir bir paralellik arz eder. Resûlullah, “hesaba çekileceksiniz” şeklinde ikaz içeren ayetin yalnızca elimizdeki para-altın gibi maddî varlıkları kapsamayıp listede sağlığımızın da olması gerektiğiyle ayeti müminler için açıklamaktadır. Bu ayet-hadis birleşimi gerçekleştirilmezse şayet, surenin ilk ayetinden sonuna kadar olan ikazlar o zaman yaşayan kimseleri ilgilendirmekle sınırlandırılıp kalacaktır.

Anne-baba duası alınabilecek, kitap okunabilecek, para kazanılabilecek boş vakitler değerlendirilmediği takdirde ayetin uyardığı, hadis-i şerifin de değerlendirilmeyen nimetler arasında saydığı kapsama girer. Yirmi dakikası olup bu süreyi biraz kestirmekle geçirirse gününü daha zinde devam ettirebileceğini bilen ama bu zamanı sözgelimi video izleyerek harcayan birinin yaptığı da ‘boş vakit’ değerlendirmenin ve nimeti değerlendirememenin kapsamında olabilir. Konu günlük hayatımıza yansımaları bakımından detayları çok dallı bir görünüm arz eder.

Hesaba çekilmek, “insanların çoğunun hesaba katmadığı” sağlık ve boş vakit nimetlerini de kapsar. Bu da nimetin yalnızca maddî zenginlik anlamına gelmediğini, hesabın da sadece onlar üzerinden olmayacağını anlatmaktadır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah’a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.